

Wystawa mineralogiczna na Wydziale Górnictwa i Geologii Politechniki Śląskiej *Granaty — minerały jubilerskie i skałotwórcze*

Z okazji *Barbórki 2007* na Wydziale Górnictwa i Geologii Politechniki Śląskiej otwarto kolejną wystawę mineralogiczną, tym razem prezentującą granaty. Te piękne jubilerskie i skałotwórcze minerały, pochodzące ze zbiorów Muzeum Geologii Złóż im. Czesława Poborskiego, wystawiono po raz pierwszy. Wystawa, pełniąc również funkcję dydaktyczną, obejmuje poster z podstawowymi informacjami o granatach, zdjęcia ich najcenniejszych odmian oraz eksponaty ze zbiorów muzeum.

Nazwa granat wywodzi się z czasów Alberta Magnusa (teolog i filozof z XIII w.) i pochodzi prawdopodobnie od łacińskiego słowa *granatus* — owoc granatu. Od zarania dziejów granaty wzbudzały zainteresowanie, zaspokajały potrzebę odczuwania piękna, pobudzały fantazję, pogłębiały przesady (różne ich odmiany miały chronić od zarazy — granaty pomarańczowe lub różowoliliowe, dodawać wigoru i wzmacniać siły witalne — purpurowe, wzmacniać ludzką wolę — czarne (melanit) lub usypiać ją — żółtozielone i zielone (grossular), chronić przed niesławą, a także przed uderzeniami piorunów — czerwone). Już w starożytności były wysoko cenione ze względu na swoją urodę. Wyrabiano z nich biżuterię, m.in. gemmy, na których utrwalano wizerunki bogów i cesarzy (W. Heflik *Kamienie ozdobne Polski*, 1989).

szają kwarc (>7 w skali Mohsa). Do tych celów używa się zazwyczaj mieszanin odmian nieprzeźroczystych (pospolitych), składających się głównie z almandynu i andradytu (K. Maślankiewicz *Kamienie szlachetne*, 1982).

Kolekcja granatów naszego muzeum liczy ponad 250 okazów (na wystawie zaprezentowano 101 eksponatów). Wystawione okazy pochodzą z wielu znanych zagłębi granatów: europejskich — z Austrii, Czech, Węgier, Włoch (Tyrol), Norwegii, Niemiec (Góry Harzu) i spoza Europy — z Australii, USA, Meksyku, Chin, Sri Lanki i Rosji (Ural, Jakucja). Granaty polskie pochodzą z Gór Izerskich, Gierczyna (z łupków łyszczkowych), Jordanowa i masywu Strzelina.

Najstarsze eksponaty pochodzą z kolekcji jezuita ks. Jana Leopolda Szersznika (1747–1814), pioniera mineralogii i muzealnictwa geologicznego na Śląsku, autora najstarszej kolekcji mineralogicznej na ziemiach polskich. Zostały zebrane prawdopodobnie na przełomie XVIII i XIX w. (w latach 1790–1802). Największą część wystawy stanowią minerały z kolekcji Maksa Grundeya (1856–1946), geodety Królewskiej Dyrekcji Kolei Żelaznych, pasjonata i kolekcjonera okazów geologicznych, który w latach 1934–1945 był dyrektorem Górnośląskiego Muzeum Geo-

Ryc. 1. Spessartyn chiński z Yun Xijan, 12 x 20 cm. Fot. Ł. Gawor

W pierwszych wiekach chrześcijaństwa wytwarzano m.in. krzyże ozdobiane granatami, głównie almandynami. Czerwonymi granatami oprawiano Ewangelie i ikony, zachowane do dzisiaj w staroruskich cerkwiach. Granaty, zwane również karbunkułami, największą popularność w Europie zyskały w XIX w., było to związane głównie z zainteresowaniem czeskimi piropami (granaty czeskie). Kamienie te są także dziś cenione ze względu na swoje walory ozdobne. Ponadto wykorzystywane są do celów ściernych, polerskich oraz w mechanice precyzyjnej (łożyska, mechanizmy zegarowe), bowiem twardością przewyż-

logii i Mineralogii w Gliwicach. Do niektórych okazów dołączono oryginalne metryki, sporządzone bądź własnoręcznie przez zbieraczy, bądź w okresie, kiedy były gromadzone. Wiele minerałów zebranych podczas podróży do odległych często miejsc globu przekazali muzeum nasi pracownicy. Kolekcja muzealna jest stale wzbogacana na organizowanych corocznie, począwszy od 1984 r., studenckich giełdach minerałów.

Krystian Probierz, Marta Drogoś-Ligenza & Łukasz Gawor
Serwis fotograficzny na str. 414

Wystawa mineralogiczna na Wydziale Górnictwa i Geologii Politechniki Śląskiej
Granaty — minerały jubilerskie i skalotwórcze (patrz str. 429)

Ryc. 2. Melanit z charakterystycznym prążkowaniem na ścianach kryształu, kolekcja Maksa Grundeya, Dognácska, Węgry, 7 x 5 cm

Ryc. 3. Grossular z kolekcji Maksa Grundeya, Friedeberg, rejon Bystrzycy Kłodzkiej, 9 x 6 cm. Wszystkie fot. Ł. Gawor

Ryc. 4. Almandyn, Granatenwald, Alpy, Austria, 10 x 5 cm

Ryc. 5. Uwarowit na kalcycie, Oxford, Kanada, 6 x 5 cm